

Ю. О. Ночовна, к. е. н., доцент;
Т. С. Пархоменко, магістр
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
м. Полтава

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Зазвичай діяльність будь-якого підприємства відбувається під впливом ризиків, що може призвести до негативних наслідків і навіть банкрутства. З одного боку, наявність ризиків у бізнесі ґрунтується на тому, що вони існують у силу об'єктивних, притаманних економіці обставин, а саме невизначеності, розпливчастості, нечіткості, обмеженості у доступі до інформації або її недостовірності, ймовірності настання форс-мажорних подій, конфліктності на момент оцінки та прийняття управлінських рішень. З іншого боку, наявність ризиків зумовлюється тим, що в бізнесі рішення приймають реальні люди з власним досвідом, наявними засобами, психологією, ментальністю, інтересами, схильністю до ризику тощо.

У сучасній економічній літературі існують різні трактування поняття «ризик». Заслугує на увагу ґрунтовне дослідження різних точок зору науковців, здійснене С. В. Волосович [1], яке дозволяє згрупувати три основні підходи до визначення ризику:

- визначення ризику через невизначеність;
- визначення ризику через імовірність;
- визначення ризику через ототожнення ризику зі збитком чи можливістю отримання додаткового прибутку.

Перший підхід підтримує група дослідників, які розглядають ризик через невизначеність. Так, А. С. Шапкін вважає, що невизначеність, пов'язана з можливістю виникнення у ході реалізації рішення несприятливих ситуацій та їх наслідків, характеризується поняттям «ризик». А. А. Мазаракі допускає існування взаємозв'язку між можливістю суспільства обрати кращий соціальний порядок та ризиком його реалізації у певній сфері

суспільного життя, де панує невизначеність. Отже, невизначеність є ситуативною характер-ристикою, що має форму ризику.

Другий підхід формує група авторів, які розглядають ризик через імовірність. І. А. Бланк розуміє ризик як імовірність виникнення негативних наслідків у формі втрати доходу чи капіталу за невизначеності умов здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства. Основна відмінність ризику від невизначеності полягає в наявності не ймовірності, а зацікавленої особи, яка перебуває в ситуації неминучого вибору в умовах невизначеності, вважає А. Б. Камінський.

Прихильники третього підходу ототожнюють ризик зі збитком чи можливістю отримання прибутку. На думку Т. Бачкаї, Д. Мессен, Д. Міко: «Ризик – це не збиток, що виникає при прийнятті рішення, а можливість відхилення від мети, для досягнення якої ухвалювалося рішення». Разом із тим, О. Кіпреева порівнює ризик із можливістю отримання додаткового прибутку за позитивних для підприємця умов. Отже ризик передбачає збитки, імовірність яких пов'язана з наявністю невизначеності (недостовірністю інформації), а також прибуток, отримати який можливо лише завдяки діям, пов'язаним із ризиком, відзначає В. Л. Пластун.

Намагаючись поєднати погляди різних вчених і розглядаючи ризик як об'єкт управління, можна стверджувати, що кожна господарська операція в умовах невизначеності, щодо якої існує ймовірність одержання меншого або більшого фінансового результату, ніж очікується, є ризикованою. Отже, з точки зору управління, ризик – це ймовірність недоотримання бажаного або отримання додаткового фінансового результату чи економічного ефекту.

Науковий доробок із проблем управління ризиками значний і містить наукові праці таких відомих зарубіжних вчених, як: Т. Бачкаї, Д. Мессен, Д. Міко, Р. Каплан, Д. Парментер, а також вітчизняних й російських фахівців: І. А. Бланк, О. П. Бойко, С. В. Волосович, В. М. Гранатурова, Ю. В. Границя, А. А. Маза-

ракі, М. Сафонова, О. В. Сметанко, О. Л. Устенко, А. С. Шапкін, Д. Тобіна, Н. Роберт.

Дослідженням сутності та встановлення видів ризиків, які є характерними для будь-якого підприємства, займалися такі вчені, як: М. М. Александрова, П. І. Варченко, В. В. Вітлінський, С. І. Наконечний, М. С. Клапків, С. Я. Салига, І. І. Сахарцева, Г. А. Семенов, А. Н. Степанов, О. В. Шляга та інші.

Спеціальні дослідження ролі бухгалтерського обліку в управлінні ризиками підприємницької діяльності проводилися незначним числом авторів: К. Бойко, І. М. Вигівська, О. В. Писарчук і І. В. Струкова, В. А. Фомушкіна та ін. Окремі аспекти оцінки окремих способів нейтралізації ризиків та відображення в обліку ризиків діяльності підприємства досліджувалися в дисертаціях українських науковців, зокрема: О. В. Небільцовой, О. В. Мінакова, Г. П. Стадника, О. В. Амеліної. Серед зарубіжних науковців, чії дисертації розкривали зазначені питання, слід відзначити: В. А. Чернову, В. А. Точилову, О. В. Шевелеву, І. М. Агєєва, А. Ш. Джангетова, О. Р. Антишеву, Н. А. Гориславец, О. Д. Дмитриченко, А. С. Толстову.

У працях зазначених дослідників з'ясовано зміст дефініції «ризик» та встановлено його вплив на діяльність підприємства через призму визначення можливих наслідків від настання ризикової ситуації, сформульовано авторські підходи до класифікації зазначеної категорії, запропоновано сучасні інструменти експрес-оцінки та комплексної оцінки ризиків підприємства, формування стратегії та тактики реалізації ризик-менеджменту. Проте, на сьогоднішній день актуальним залишається питання вивчення ризику як об'єкта управління і обліку, що не має відповідного інформаційного забезпечення. Адже процес управління ризиками здійснюється переважно менеджерами, висновки яких ґрунтуються лише на особистому досвіді та інтуїції, без відповідного обліково-аналітичного підтвердження. Таким чином, існує нагальна потреба у розробці базових положень з організації бухгалтерського обліку як основного джерела інформаційного забезпечення управління ризиками.

Завданнями бухгалтерського обліку в управлінні ризиками мають стати адекватне (згідно з ринковими реаліями) визначення вартості ресурсів в умовах невизначеності та дії ризиків; формування достовірного інформаційного забезпечення фінансової звітності через показник балансової вартості активів і зобов'язань; своєчасна ідентифікація, методично правильна і систематична оцінка впливу ризиків на вартість ресурсів; достовірне визначення впливу подій після дати балансу на оцінку активів і зобов'язань; дотримання принципу відповідності доходів і витрат при визначенні впливу ризиків на фінансові результати підприємства; достовірне й повне відображення інформації про вплив ризиків на формування облікової політики підприємства у нефінансовій звітності; створення резервів для покриття потенційних збитків, диверсифікація і хеджування ризиків, розвиток системи бухгалтерського аутсорсингу.

Список використаних джерел

1. Волосович С. В. Страхування ризиків кредитної сфери: монографія. Київ: Київ. нац.торг. – екон. ун-т. 2013. 388 с.

Т. В. Оніпко, д. і. н., професор;

Т. А. Оніпко, к. е. н.

*Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
м. Полтава*

ФІНАНСОВИЙ КЛАСТЕР: ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

В умовах глобалізації світової економіки та розвитку ринку фінансових послуг актуальності набуває формування якісно нових інтеграційних об'єднань фінансово-кредитних установ, що здійснюється на основі кластерного підходу. Під фінансовим кластером розуміють об'єднання банківських і небанківських фінансових установ, які складають його основу та інфраструктуру, чия діяльність спрямована на досягнення позитивного ефекту. Роль ядра фінансового кластера можуть відігравати: